

професійну діяльність на фондовому ринку;

- контроль за достовірністю відомостей, що надаються емітентами та особами, що проваджують професійну діяльність на фондовому ринку;

- встановлення єдиних правил та вимог щодо здійснення операцій на фондовому ринку цінних паперів та контроль за їх дотриманням;

- контроль за ціноутворенням на фондовому ринку;

- контроль за діяльністю осіб, які обслуговують емісію та обіг цінних паперів тощо.

На нашу думку, для всіх перерахованих вище господарсько-правових форм державного регулювання ринку цінних паперів притаманним є, по-перше, організаційно-господарський характер, по-

друге, завдяки цим формам регламентована певна сфера господарських відносин на ринку цінних паперів, по-третє, всі вони є виразом реалізації певного засобу державного регулювання виду господарської діяльності на ринку цінних паперів.

Висвітлення проблеми визначення правової природи державного регулювання фондового ринку свідчить про комплексну правову природу методів такого впливу на економіку взагалі, та ринку цінних паперів, зокрема. Ці методи притаманні адміністративному, господарському, цивільному та фінансовому праву. В свою чергу, поєднання імперативних та диспозитивних методів, або їх застосування в чистому вигляді залежить від конкретної економіко-правової ситуації, мети, завдань, що стоять перед державою у певний період.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами (ратифікована Верховною Радою України 16 вересня 2014 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://comeuroint.rada.gov.ua>
2. Болдуєва О. Формування правових методів державного регулювання ринку цінних паперів в Україні / О. Болдуєва // Держава та регіони. – 2010. - № 3. – С. 23 – 28.

УДК 347.4

МІСЦЕ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ

Бойко В. – ст. 1 курсу, гр. ПРЗмвн-11

Науковий керівник – к.і.н, доцент Очеретяний В.В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

В сучасній цивілістиці категорія договору належить до тих правових феноменів, місце і значення яких у впорядкуванні суспільних відносин, незважаючи на багаточисельні дослідження, й досі залишаються недостатньо вивченими, а природа відносин дарування є складною і суперечливою та залишається дискусійним питанням науки цивільного права. Отже, важливість теоретичного вивчення договірної регулювання відносин дарування, зумовлена як недостатньою увагою до цього питання у правовій науці, так і необхідністю правозастосовної практики.

Дарування є складним та неоднозначним правовим інститутом. Особливо це стало проявлятися з часу набуття чинності Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1], коли даний договір було сформульовано одночасно як реальний, так і консенсуальний, з передбаченням можливості його розірвання після повного виконання, виникнення певних обов'язків обдарованого, особливостей суб'єктного складу сторін тощо.

Незважаючи на сторічну наукову увагу до явища дару, воно залишалося малодослідженим: не лише у юридичній літературі, але і у вітчизняній та світовій філософській літературі існує брак фундаментальних, системних, а також історичних досліджень дарування і обміну. На думку філософів, ми стаємо багатими в такому суспільстві, де можемо дарувати. У суспільстві, принципом якого є обмін, існує надмір, інфляція обміну речей і дефіцит дарування людьми самих себе, дефіцит любові, довіри, розуміння, спілкування, дружби, допомоги, безкористя, щастя, творчості, натхнення, здоров'я. Бо

самих себе одне одному ми можемо не обміняти, а лише дарувати [2, с. 145].

Отже, принцип дарування дозволяє щось робити, створювати, виявляти навіть нічого не отримуючи взамін, а також щось здобувати, навіть нічого для цього не зробивши (благодать, дар, дарунок долі, бога, життя, а також особиста та суспільна допомога, ініціатива, благочинність) [2, с. 147]. Так, зокрема, у суспільстві обміну люди не прагнуть допомагати іншим, бо ризикують нічого не отримати взамін, і на допомогу не сподіваються, бо її можуть отримати лише ті, хто мають що за неї віддати, а у суспільстві дарування - прагнуть, бо можуть виявляти і приймати допомогу не лише за щось, а й просто так, даром, для чогось - у даному випадку, для здоров'я.

Загальні засади благодійної діяльності в Україні та правове регулювання відносин у суспільстві, спрямованих на розвиток благодійної діяльності, утвердження гуманізму і милосердя, забезпечення сприятливих умов для утворення і діяльності благодійних організацій в Україні визначені спеціальним Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [3]

Розглянемо детальніше причини віднесення дарування як до способу набуття майнових прав, так і до односторонніх угод.

Д.І. Мейер відносив категорію «майнове право» до числа об'єктів цивільних прав. Відповідно, дарування виступає як спосіб «відчуження права» (конструкція переходу не речі, а права на неї). Для дарування характерними є такі риси :

- дарувальник позбавляється якого-небудь майнового права при житті (дарування на випадок

смерті Д.І. Мейер вважав звичайним заповітом). Немає необхідності, щоб відчуження права з його набуттям були рівноцінними для контрагентів: «подароване» майнове право може бути «більш важливе» для особи обдарованої, ніж для дарувальника - потребується лише сам факт відчуження.

- обдарована особа набуває право, якого у неї перед цим не було - вона збагачується. Без набуття права, без розширення сфери майнових прав особи - немає й дарування. Дарування представляє собою без еквівалентне набуття права однією особою внаслідок його відчуження іншою [4, с. 82].

Основною причиною віднесення дарування до односторонніх угод слугувала сама наявність у римському праві інституту дарування на випадок смерті (одностороннє волевиявлення дарувальника).

Д.Д. Грімм зазначав: «Питання про місце вчення про дарування (donatio) в системі римського права до цієї пори вирішується по-різному. Одні вчені викладають це вчення в загальній частині, інші включають його у зобов'язальне право. Без сумніву одне, що вчення про дарування має досить загальне значення, що значна кількість різноманітних юридичних угод можуть слугувати засобом для надання однією особою безоплатної вигоди іншій, що дарування може бути здійснено не тільки у формі обіцянки подарунку, але й шляхом безпосередньої передачі подарунку однією особою іншій, що дарування зустрічається не тільки *inter vivos* (серед живих), а й *mortis causa* (з приводу смерті); у зв'язку з усім цим пропонується викласти основні начала дарування у зв'язку з загальним вченням про юридичні угоди» [5, с. 178].

Дарування Д.Д. Грімм розрізняв у широкому і вузькому розумінні. Даруванням в широкому розумінні він називав будь-яке надання особою безоплатної вигоди іншій, оскільки це здійснюється по добрій волі без будь-якого обов'язку, хоча б навіть це не призвело за собою зменшення майна дарувальника. Дарування ж у вузькому розумінні - таке добровільне надання безоплатної («безвозмездної») вигоди однією особою іншій, яке передбачає зменшення власного майна дарувальника [5, с. 190]. Різниця між широким та вузьким розумінням дарування полягає в тому, що в римському праві обмеження стосувались лише дарування у вузькому розумінні (обмеження свободи дарування між подружжям).

Прибічник договірної характеру дарування Г.Ф. Шершеневич вказував: «Дарування - це угода, що ґрунтується на взаємній згоді, а не на волі одного дарувальника. До прийняття пропонованого дарунка особою, яку одаровують, дарування немає сили. Тому дарування призначається договором» [92, с. 304]. Саме зустрічне позитивне волевиявлення обдарованого перетворює дарування в договір, що відрізняє його, наприклад, від заповіту, де не є потрібною згода одержувача при здійсненні цієї односторонньої угоди. Немає згоди обдарованого на

отримання дару, або немає бажання дарувальника на безкоштовну передачу речі, немає і договору дарування.

В сучасній цивілістичній літературі сформувався дві принципово відмінні концепції відповідно, до яких інститут дарування визнається:

а) договором;

б) окремою підставою набуття права власності.

Відповідно до першої концепції, прийняття дару (волевиявлення обдарованого, яке свідчить про згоду та бажання отримати дар) впливає з самої суті дарування. А якщо дарування не може бути без взаємної згоди сторін то це і є договір, бо згода двох або декількох осіб про набуття, зміну чи припинення прав визнається договором. Тобто, дарування визнавалось договором виходячи з такої універсальної ознаки договорів, як взаємна згода сторін щодо предмету та інших умов договору.

Як вже відзначалося, існує і друга - недоговірна концепція дарування. Аналіз цієї концепції дещо виходить за межі цього дослідження, однак, без нього неможливе цільне розуміння того значення, яке відіграє воля та волевиявлення сторін у відносинах дарування. Засади недоговірної концепції виявляються у римському праві, за яким дарування не визнавалось юридичною дією взагалі та було лише підставою для здійснення майново-правового акту будь-якого виду. Таким чином, дарування мало місце лише там, де подібний акт здійснювався [7, с. 199].

Не є важливим, які мотиви спонукають дарувальника до передачі дару, важливим є його свідоме ставлення до того факту, що за рахунок зменшення його майна, відбувається збільшення майна обдарованого за відсутності зустрічної компенсації. У такій ситуації, дарувальник, який не є зобов'язаним (адже примусити особу до відчуження своєї власності не може ніхто, окрім її самої та суду) передає дар, а обдарований, не маючи права вимоги дару, (адже немає попередньої домовленості про таке) приймає його [8, с. 255].

Можна зробити висновок, згідно з яким, недоговірна концепція дарування базується на визнанні тотожними таких явищ як договір та договірне зобов'язання: немає договірної зобов'язання - немає і договору як такого. Разом з тим, ці явища хоча і тісно пов'язані але не тотожні. Договір є підставою виникнення зобов'язання, про що можна казати виходячи із ч.2 ст.509 та п.1 ч.2 ст.11 ЦК України [1]. І тільки там де на базі договору, як юридичного факту, виникає договірне зобов'язання, говорять про договір-правовідношення, як про явище тотожне договірному зобов'язанню.

Отже, представлено вище коротке висвітлення основних позицій договірної і недоговірної концепцій дарування, дає підстави стверджувати, що дарування у будь-якому випадку є цивільним договором і саме домовленість сторін є тим чинником, що свідчить про обґрунтованість договірної концепції.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (редакція від 01 січня 2014 року) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Тимченко В.М. Значення обміну і дарування у соціально-інноваційних процесах і гуманітарному пізнанні / В. М. Тимченко // *Totallogy-XXI. Постнекласичні дослідження*. - 2013. - № 30. - С. 145 – 156
3. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05 липня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Мейер Д.И. Русское гражданское право. В 2 ч. Испр. и доп 9-е изд.- 4.1. - М., 1997. - 641 с.
5. Гримм Д.Д. Лекции по догме римского права. - К., 1919. – 302 с.
6. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права. - Т 2. – М : ПАРК, 1995. – 452 с.
7. Цивільне право України. Особлива частина / за ред.: О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, Р. А. Майданик. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 1176 с.
8. Братель О. Г. Цивільне право України / О. Г. Братель, С. А. Пилипенко. – К. : Вид. О. С. Ліпкан, 2010. – 256 с.

УДК 346.6

ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ МИТНИХ ОРГАНІВ

Буяльський А. – ст. 1 курсу, гр. ПРЗмвн-11

Науковий керівник – к.ю.н. Поджаренко К.Є.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Адміністрування мита і митних зборів є однією з найважливіших ознак держави та необхідною умовою її існування. Винятково за рахунок мита і митних зборів створюється більша частина грошових фондів, необхідних для функціонування держави. Розглянемо більш детально правовий статус митних органів при реалізації фіскальної функції.

Можемо констатувати, що категорія фінансово-правового статусу митних органів в науці майже не досліджена, а наявні роботи суперечливі, велика кількість питань у сфері фінансової діяльності митної служби залишається поза увагою та потребує ґрунтовного дослідження.

З урахуванням розвитку національної науки фінансового права та формування нового бачення через призму нових категорій і понять, зокрема через категорію публічності, у фаховій літературі обґрунтовується позиція щодо запровадження такої категорії, як «публічна фінансова діяльність», що об'єднуватиме в собі поширені загальноприйняті категорії «фінансова діяльність держави» та «фінансова діяльність органів місцевого самоврядування» [1, с. 56–58].

Ми підтримуємо цей підхід, оскільки таке об'єднання сприятиме уточненню предмета регулювання фінансового права, лаконічності, повноті й точності базового поняття фінансової діяльності, навколо якої будується все фінансове право як публічна галузь права.

Одним із суб'єктів публічної фінансової діяльності має бути відповідний орган державної влади. У митній сфері таким уповноваженим державою органом, що здійснює від її імені й під контролем держави дії владного характеру, є митні органи України.

Основними структурними елементами фінансово-правового статусу митних органів, що мають піддаватися дослідженню, безсумнівно виступають права та обов'язки митних органів стосовно їх фінансової діяльності. Вважаємо за потрібне конкретизувати: права та обов'язки у сфері реалізації ними фіскальної функції та функції

бюджетного планування.

Дослідження великої кількості наукової літератури дозволяє зробити висновок, що інститути фінансової діяльності та фіскальної функції митних органів, за допомогою яких розкривається сутність поняття «фінансово-правовий статус митних органів» є взаємозалежними, інколи навіть помилково ототожнюються.

Поширеною серед науковців є думка, що фіскальна функція митних органів вичерпується нарахуванням та стягненням митних податків та зборів, перерахуванням сум платежів до державного бюджету. Доцільним вбачається окреслити коло інших функціональних прав і обов'язків митних органів щодо реалізації фіскальної функції: контроль за визначенням митної вартості, за вексельною формою розрахунків, застосування тарифних преференцій, реалізація механізмів відшкодування сум податків, контроль за повним та своєчасним перерахуванням митних платежів до державного бюджету, добровільне або примусове стягнення податкових боргів в результаті здійснення контрольно-перевірочної діяльності.

Не слід також забувати і про правоохоронну складову фінансово-правового статусу митних органів, яка виявляється у можливості застосування митними органами до правопорушників майнових санкцій, що також формують бюджет держави, але не носять фіскального характеру.

Частково погодимося з думкою О.Ю. Бакаєвої про те, що окрім прав та обов'язків митних органів у сфері фінансової діяльності, структура фінансово-правового статусу митних органів ще характеризується наявністю наступних елементів: цілі, задачі, функції, форми та методи фінансової діяльності митних органів. Окрім того, О.Ю. Бакаєва виокремлює як специфічний елемент фінансово-правового статусу митних органів систему гарантій щодо їх фінансової діяльності [2, с. 96].

Підтримаємо думку Т. Проценка про те, що система гарантій як складових елементів фінансово-правового статусу митних органів висвітлюються у наступному. Завдання, що стоять перед митною